

Ünnepség Nagyidai Sztojka Ferenc emlékére

Uszódon született és halt is meg a több nyelven beszélő költő, műfordító

2018.09.30 16:51

Nagyidai Sztojka Ferenc – a név azt hiszem, az átlagember számára nem igazán mond sokat, első olvasatra valószínűsítik neve hallatán, hogy roma emberről van szó. Talán csak az irodalomban jártasak tudják, hogy egy több nyelven beszélő, költő és műfordító volt, cigány-magyar szótárt készített, és több levelet váltott József főherceggel, aki jelentős pénzt adományozott a szótár kiadására. Azt meg még kevesebben tudják, hogy Uszódon született, azonban halála idejét és helyét a közelmúltig csak kérdőjel jelezte az életrajzában. Nemrég derült ki ugyanis egyházi anyakönyvekből, hogy házasságot is Uszódon kötött, és itt is temették el 1929. január 13-án, 74 éves korában.

Kiss Péterné, az Uszódi Roma Nemzetiségi Önkormányzat elnöke invitált bennünket az emlékére rendezett ünnepségre és kopjafa avatásra, azonban a Paprikafesztivál átírta a programnapot, így csak az ünnepséget követően a múlt héten tudtunk leülni beszélgetni az eseményről.

– Mi is és az irodalomtörténet is annyit tudott a közelmúltig, hogy ő Uszódon született 1855. március 12-én. A halálának helye és ideje ismeretlen volt – kezdi a történetet Etelka. – 2015-ben a nemzetiségi önkormányzattal voltunk egy pesti kiránduláson, a Cigány Történeti Kulturális, Oktatási és Holokauszt Központba is ellátogattunk. Ott a tárlatvezető, Hegedűs Sándor kérdezte a csoporttól, hogy tudjuk-e, hogy milyen híres-neves szülte van a falunknak? Az az igazság, hogy hallottunk innen-onnan arról, hogy **élt itt egy nagy tudású cigányember**, de pontos adatokkal nem rendelkezünk erről. Hegedűs Sándor a szárnyai alá vett minket, azóta is nagyon jó a kapcsolatunk, és **minden rendelkezésére álló adatot eljuttatott hozzánk Nagyidai Sztojka Ferencről**. És kért is minket, hogy esetleg itt helyben próbáljunk meg több adatot szerezni róla, mert még a halála pontos ideje és helye sem ismert – kerekedik a történet Kiss Péterné szavaiból.

– A következő fejezete a történetnek, amikor 2017-ben Uszód község újratelepítésének a 300. évfordulója alkalmából megjelent az Uszódi Krónika (egy helytörténeti kiadvány), én is lehetőséget kaptam, hogy írjak bele. Akkor én leírtam ennek a látogatásnak a történetét, valamint, hogy mit tudtunk meg a község híres szülöttéről, munkásságáról néhány dolgot, valamint beletettük a levelét, amit József főherceghez írt.

Ez a cikket olvasta dr. Kéri Benedek Atanáz atya, aki aztán a korabeli egyházi anyakönyvekben kutatáshoz fogott, és rálelt az egybekelték könyvében a házasságkötésének helyére és idejére, hogy kit vett el, és Uszódon történt mindez, valamint az elhalálzásának dátumára is, szintén helyben 1929. január 13-án következett be, aggkori végelgyengülésben. Ezeket az adatokat én nagy örömmel elküldtem Hegedűs Sándornak, aki ciganológus, újságíró, mindenféle cigánysággal foglalkozó könyvek írója, szerkesztője, aki szintén nagy örömmel fogadta ezeket a friss adatokat.

Onnantól fogalmazódott meg a cigány önkormányzatban, hogy **mindenképpen szeretnénk egy méltó ünnepséget Nagyidai Sztojka Ferenc (Fardi) emlékére** – mondja az előzményekről a nemzetiségi önkormányzat elnöke.

S ha belegondolunk, akkoriban ez nagyon nagy dolognak számított, hogy egy cigányember, középiskolát végzett, katonaiskolába járt, altiszti rangot szerzett, (polgári foglalkozása pecsétkészítő volt), aki az anyanyelvén kívül nyolc (!) nyelven beszélt, fordított és verseket írt, és hogy abban az időben Habsburg József főherceg pecsétjével érkeztek levelek a részére a községbe. A honvédségtől is szabadságolták, hogy cigány-magyar szótárt szerkeszthessen. Amikor 1866-ban elkészült, a megjelentetés teljes költségeit a főrangú úr, a honvéd főparancsnok vállalta magára. Ezért is kapta azt a címet, hogy „Ő császári és magyar királyi fensége József főherceg magyar és cigány nyelv gyökszótára. Romané álává. És ezért van az is, hogy a kötet elején mindkettejük képét közölték. **Nem sok könyv lehet a világon – talán csak ez az egy – amelyet egy cigányember és egy királyi herceg arcmása vezet be.** Kalocsán nyomtatták ki 600 példányban.

– Mivel nem találtuk meg a temetőben a sírhelyét, akkor gondoltunk arra, hogy méltó emléket állítunk neki és készítettünk egy kopjafát. **Tisza Sándor csongrádi népi iparművész** faragta, tetején a kerék, a vándorlás szimbóluma, rajta még számos jelkép, a talapzatánál egy nyitott könyv. Csodálatosan szép lett. Az ünnepségre meghívtuk a Cinka Panna Cigányszínház művészeit, Mata András gitárművészt és Csányi Dávid színészt, aki verset mondott és a főherceghez írt levelet olvasta föl. A könyvtárban volt az ünnepség, a Cigányhimmusszal kezdtünk, vetítettük Rostás-Farkas György Nap Gyermekei című eredetmondáját, itt volt természetesen Hegedűs Sándor is, ő tartott egy mindenre kiterjedő előadást a történelmi korról, Sztojkaról, a műveiről. A község vezetői, polgármester, alpolgármester, képviselők is itt voltak, és nagy örömünkre nagyon sok uszódi is részt vett az ünnepségen. Majd a katolikus temetőben felállított kopjafánál a községi vezetők és a roma önkormányzat is koszorút helyezett el, és sokan a megjelentek közül egy-egy szál virágot. Cigányzene szól kint a temetőben természetesen, és örülünk, hogy méltóképpen meg tudunk emlékezni, és ez most már így lesz minden évben mondta Kiss Péterné.

„Kikopott az emlékezetből. Sok időn át volt nagyon távol, de most hazatalált az övéihez. Ahhoz, hogy visszatérhessen elsősorban egy olyan elkötelezett asszonyra volt szükség, aki nem pénzkereseti, hatalmi forrásnak, nem hivalkodó státusznak, hanem küldetésnek tekint minden munkát és feladatkört, amit elvállal. Tisztességgel, közössége iránti elkötelezettséggel, szívvel-lélekkel teszi a dolgát” – ezeket a sorokat Hegedűs Sándor írta Etelkáról. Nem túlzott, hiszen az, hogy Sztojka Ferenc hazatalált, hogy övéi emlékezetében újra élhet, abban Kiss Péternének nagy szerepe volt.